

Referat fra kveldstur til Eidsfoss, 24.05.2024 med foredrag og omvisning på Stadshauptmann Schwartz v/Fred Nordseth

Medlemsarrangementet på litt sen ettermiddag, var godt besøkt, været tatt i betraktning. Ca. 30 personer møtte opp til en engasjerende historiefortelling om den nitidig restaurerte båten Stadshauptmann Schwartz. Omvisning om bord foregi naturlig nok i god regi med prosjektansvarlig «kaptein» Fred Nordseth. Etter endt omvisning over og under dekk var kafferast med nystekte vafler på Kroa velkomment og hyggelig i det litt hustrige været.

En stor takk til krovert Beate Bettum for varm velkomst og særbehandling utenom åpningstid.

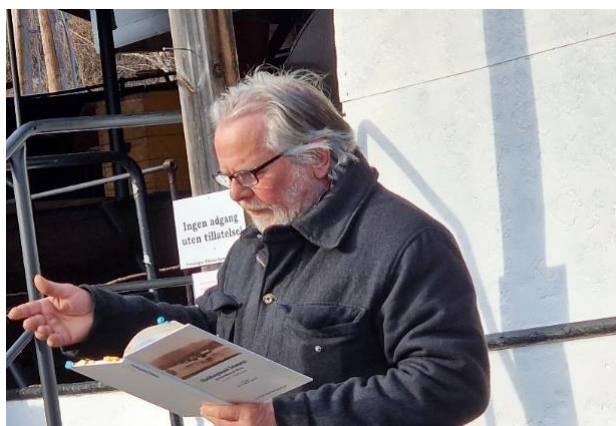
Sjefsarkivar Aud-Marit Lillehof hadde sørget for åpent arkiv før omvisningen på båten, og flere hadde funnet veien dit mellom kl. 16.00 og 17.30.

Noen bilder fra besøket på «D/S Stadshaupmann Schwartz»:

Alle foto av Per-Kristian Gurrik

«D/S Stadshauptmann Schwartz» trygt bevart i tørrdokk etter et turbulent liv på Eikern.

Kaptein Fred Nordseth orienterer.

Staselig og flott i salongen på 1.klasse under dekk.

Litt historikk om «D/S «Stadshauptmand Schwartz».

Det følgende er en forkortet og noe bearbeidet versjon av skipets historie som finnes på www.lokalhistoriewiki.no. Hele historien kan leses på Hof Historielags hjemmeside.

D/S «Stadshauptmand Schwartz» gikk i sommerrute på Eikern mellom Eidsfoss og Vestfossen i årene 1903-1925 med post og passasjerer, og ble dessuten brukt som transportfartøy av Eidsfoss Jernverk. En årsak til at fartøyet ble satt i drift, var at Tønsberg-Eidsfossbanen hadde åpnet i 1901, noe som førte til at trafikkmengden økte betraktelig.

Turistdriften var knyttet til Drammen og Kristiania, hvor de reisende tok Kongsbergtoget til Flesaker stoppested. Herfra tok fartøyet de reisende på en rundtur på Eikern, som endte i Eidsfoss. Turen gikk så videre til Tønsberg med tog, hvor D/S «Horten» ventet og tok de reisende tilbake til hovedstaden, mens drammenserne tok toget tilbake til Drammen. Imidlertid viste det å ikke være tilstrekkelig pengesterkt kundegrunnlag for en såpass omfattende og luksuriøs rundtur og passasjerdriften ble etter hvert lagt over til mer lokaltrafikk. Skipet hadde stoppesteder på begge sider langs hele Eikern og fraktet passasjerer og varer for de lokale gårdbrukerne.

Etter den gode starten meldte snart de økonomiske vanskelighetene seg, og da fartøyet i 1915 skulle på en forskriftsmessig kontroll, ba eierne Skibskontrollen om utsettelse, da det ble for dyrt å få skipet på slipp. Eierne understreket at rutetilbudet de siste årene hadde «indskrænket sig til nogle faa uker i sommermaanedene».

Det var imidlertid det formelle kravet om en kvalifisert skipsfører som felte virksomheten. Da skipsfører Peder Olsen måtte gi seg av aldersmessige årsaker, viste det seg umulig å rekruttere en kvalifisert skipsfører, og departementet avsto bestemt alle dispensasjonssøknader. Fartøyet ble da liggende stille ved brygga i Eidsfoss fra og med våren 1926. Her ble det liggende i fem år før det ble solgt som skrapjern. Men før det ble flyttet, sank det ved brygga en iskald februar natt i 1931 som følge av at tre-proppene, som var satt inn i stedet for bunnventilene, ble presset ut av isen.

Heving og restaurering.

Etter mislykkede forsøk i 1933 og 1973, lyktes det 28. oktober 1995 å få hevet vraket over vannet. To uker senere klarte en å få manøvrert riggen i riktig posisjon, og skroget kunne ble senket ned på en tralle som var montert på slippet og kunne bli dratt opp på slippet ved hjelp av en kraftig vinsj. Ved midnatt den 11. november 1987 var hevingen fullført.

Vraket var imidlertid så medtatt etter 66 år under vann, at man måtte oppgi å kunne sette det i drift igjen. Alt måtte i så fall bli skiftet ut, og man hadde blitt sittende igjen med en kopi. Fartøyet ble derfor satt i stand på land og kan nå oppleves slik det en gang var.

I 2001 ble D/S «Stadshauptmand Schwartz» flyttet fra slipp til en nybygd tørrdokk i Eidsfoss for at båten skulle bli liggende der permanent som et kulturminne. Etter mange år med dugnadsinnsats ble den åpnet for publikum under et stort arrangement 26. august 2023

Anne Kristine Høstmælingen